

Петро Немировський

ВБИВСТВО НА ЕММОНС АВЕНЮ

Оповідання

Переклад Ірина Гаркуша

1

Роздвоєння відбувалось не відразу, а непомітно, поступово — так непомітно у березні тане сніг або зсередини довго зогниває стовбур багаторічного дерева. Щоправда, перша підозра на божевілля закралася перед від'їздом — в останні дні, коли Якоб вештався колись рідним містом, його засніженими вулицями, і силуети перехожих у пальто та шубах здавались тінями, що відчужено сновигають у царстві мертвих. Вірніше, тінню був він, а все навколо — знайомі з дитинства київські провулки, стовбури каштанів, вигнуті ліхтарі, меморіальні дошки, де з кашкетів вождів та письменників звисали в ряд тонкі прозорі бурульки, наче гребінці з поламаними зубцями, навіть зорі над головою, — все раптом стало вивернутим навиворіт, опинилося по той бік дзеркального світу, де жили всі люди, всі окрім Якоба. На нього чекав від'їзд.

Тоді він вперше відчув дивний стан, коли всі немовби проходили крізь нього, дивились крізь нього, розмовляли не з ним; наче в одну мить зговорились, домовились, що його більше не існує. А його душа

наче відлетіла, точніше, після безкінечних експериментів уяви давно перелетіла океан і вже нетерпляче чекала на іншому березі того, хто називався Якобом, але ним вже не був. Тільки авіапереліт, що дався відносно легко, залишився в його пам'яті останнім реальним епізодом.

Через роки, сидячи в кріслі, вступившись у віконне скло, в якому відображалися: його власна рано полисіла голова, наче добряче страусине яйце, відкриті дверцята кухонної шафки, де поміж склянок та тарілок, немов біржові брокери, пробігали таргани; плитка зі свистячим чайником, Якоб чітко згадував кожну дрібницю того перельоту. Яскравий спалах освітлював його свідомість, він відчайдушно намагався повернутись до себе, але все раптом згасало, нога наче зісковзувала у прірву, у віконному склі ламалися лінії, все викривлювалось, подвоювалось — і перевернутий світ знову вступав у свої права.

2

Такий стан дивної роздвоєності, одначе, — необхідна передумова для творчості.

Якоб — письменник середнього рівня, який давно покинув Київ, продовжував і у Нью-Йорку займатись літературним ремеслом.

... Тож, він ішов по Еммонс авеню. З одного боку поставав собор святого Марка з високою дзвіницею, з іншого — тягнувся ряд бакалійних крамниць і будівля банку. На асфальті валялися шматки газет, рекламні флаєри та інше сміття, котрого завжди багато на торгових вулицях. Якоб повертався звідкись, як завжди, занурений у

себе, але в той же час, із письменницькою цікавістю вивчав все навкруги: зосереджені обличчя людей біля банківських автоматів, викладену на лотках рибу, навіть мокрий кленовий листок, що прилипнув до шини «Шевроле», за кермом якого сиділа молода жінка у відверто відкритій кофтинці, обличчя її він не розгледів.

Він раптом завмер, завмер внутрішньо, зовні ж продовжував іти, дивлячись перед собою вмить осклянілими очима. На соборній дзвіниці вдарили дзвони. Гутий гул «бам-м-бам-м-м» поплив у вересневому повітрі, заглушуючи гуркіт машин і стукіт коліс потягу, що виїжджав на естакаду. Як об завмер вдруге і відразу ж ледь не впав, бо його зачепив міцний, бандитського вигляду чолов'яга у шкіряній куртці.

Весь цей гамір, і тріскіт, і вечірній дзвін — попри всю свою чудову фактуру — зараз не мали для Якова ані найменшої літературної цінності. Живописну Еммонс авеню він колись описав, і описав добре, у найкращій з його повістей, яку він дуже любив; але, на жаль, вона не принесла йому ані слави, ані грошей...

Цією дорогою, оминаючи і перестрибуючи калюжі, часто ходив герой його повісті — вічний студент, довговолосий хіпі, ідеаліст, котрий вірив у Бога та вічне кохання. Спочатку ходив сам, повертаючись з коледжу, у потертому джинсовому костюмі, а потім — разом з Діною. Щоправда, у повісті Яков назвав її Вікою, тому що Діна заважала йому писати: постійно маяла перед очима, кокетувала, клялася в коханні, молилась у храмі, а потім зрадила йому з іншим. Її тінь бігала по білому аркушу паперу, де тягнулись чорні літерикривульки. Втім, не виключено, що цю тінь відкидала мошка, котра кружляла навколо включеної настільної лампи. Іноді, відриваючись від аркушу паперу, Яков дивився на цю лампу з тонкою лампочкою,

захованою під круглим матовим склом. Мошку, в якості затертого літературного образу, він створив у своїй уяві, і, перевтілившись, навіть зробив кілька кіл навколо лампи і улетів, відчувши страшенний жар, що обпалював крила.

3

Повернемося, одначе, на Еммонс авеню, де вражений Якоб боляче ущипнув себе за ногу, і, розвернувшись, пішов супротив людського потоку, що вливався у метро. Дійшов до відправної точки — до рибного магазину, де герой його повісті зазвичай покупав морських окунів.

Якоб увійшов до магазину і, звернувшись до продавця з постійною посмішкою, але цього разу чомусь збентеженого, попросив зважити йому ще кілька рибин. Із вражаючою спритністю, доведеною до автоматизму, продавець підхопив гачком за зябра двох окунів, що лежали на лотку, кинув їх у поліетиленовий пакет і, зваживши, простягнув Якобу.

Він ішов вимерлою авеню, сам — мрець. Ішов слідом за героєм своєї повісті — довговолосий хіпі, вічний студент знову виник перед ним!

Увесь жах полягав у тому, що його герой був живим, реальним. Герой мріяв і любив, його чекала (ще чекала, вона стала зраджувати йому пізніше) Діна. Герою було куди поспішати. Він був голодний, у шлунку бурчало, а в роті (через хвору печінку) іноді виникав присмак неприємної гіркоти. Герой був живим, а Якоб перетворився на привид. Він зрозумів, що в нього більше нема шлунку, нема навіть хворої

печінки. Він — ніщо, порожня оболонка, «торба кісток і склянка крові», — так глузливо останнім часом називала його Діна.

Впертий, він все ж таки не здавався: доходив до метро і знову повертався до рибної крамниці, купував там морських окунів і йшов назад. Сподівався у такий, чисто механічний, спосіб вирватися з небуття.

Коли він повторював цю дивну подорож у п'яте, йому на думку раптом спала напрочуд проста, але небезпечна річ: всі його проблеми — через Героя, цей дивак — головний винуватець усіх його бід і поневірянь. Покінчити із ним, покінчити раз і назавжди!

На обличчі Якоба заграла дикувата посмішка, очі заблищали. Він вмить змінився: шморгнув і, згорбившись, сунув руки у кишені. В його ході з'явилося щось від злочинця, щоправда трохи декоративного, схожого на героя його іншої повісті, детективно-кримінальної, колись написаної виключно заради грошей.

По-блатному він опустил на очі козирок неіснуючої кепки, підняв комір шкіряної куртки і пішов знайомою дорогою: повз бакалійні крамниці, собору святого Марка і будівлі банку. Пальці у кишені намацали руків'я ножа.

Цей ніж він колись купив на флі-маркеті у якогось молодого, вкрай неохайного негра. Ніж мав довге, трохи вигнуте на кінчику лезо і гладку ебонітову ручку. Якоб чистив ним морських окунів: відрізував рибидам голови і вичищав з їхніх черев слизькі зеленкуваті кишки. Ніж звик до долоні Якоба і одного разу, коли його мучила письменницька потребина, ніж впав на аркуш паперу, брязкнув у тиші, сполохнувши уявну мошку, що кружляла навколо лампи. Після необережного повороту мошка обпекла свої крильця і впала на білий аркуш паперу,

біля ножа. З цього, власне, і починався той детектив — Якоб його соромився, але за нього заплатили десять тисяч доларів. Завдяки цим грошам Якоб тоді не опинився на вулиці і навіть переїхав в гарну квартиру з видом на Мангеттен.

4

... Сутеніло. Роздвоєний між двома героями, Якоб зрозумів, що йому треба обирати — між вічним студентом, котрий загубив Бога, Батьківщину, дружину, але попри все продовжує вірити і любити; і коротко стриženим злодієм зі свого детектива.

Цей урка був вродженим аферистом. Одного разу, перевдягнувшись поліцейським, він зупинив «Шевроле», за кермом якого сиділа красива білявка у відверто відкритій кофтинці. Сівши в її машину, він поставив їй вимогу від'їхати на безлюдну набережну, неподалік від Еммонс авеню. Він оглушив жінку руків'ям ножа і, забравши її гаманець, спробував зняти гроші з її кредитних карток. Цей злочин, нарешті, вивів ФБР на його слід...

Якоба штовхали перехожі, що поспішали до метро. Він намагався не спустити з ока того довговолосого хіпі у джинсовому костюмі.

Обидва увійшли у метро і, пройшовши крізь турнікети, піднялись на відкриту платформу.

Незважаючи на пізню годину, на платформі було багато народу. Якоб відчув, як починає битись його серце. Слабенькі удари віддавались глибоко у грудях, зливаючись з ударами церковних дзвонів. В роті з'явився солонуватий присмак, такий смак у крові. І перед втратою свідомості також.

Пройшло кілька довгих, наче вічність, хвилин. Якоб не зводив очей з довговолосого хлопця, що стояв на платформі біля телефону.

Вдалечині, перерізавши напівтемряву світлом двох яскравих жовтих фар, з'явився потяг. «Тух-тух-тух» — гатило, наближуючись, і цей зростаючий гуркіт штовхнув збожеволілого Якоба до дій.

Його дихання почастишало. Власне, він вже не дихав, він стукотів колесами потягу, що під'їжджав до платформи станції. В останню мить згасаючий розум Якоба шепнув слабке: «ні...» Але все ж таки він вийняв ніж і, притискаючи його до стегна, підкрався до хлопця. І коли потяг, гальмуючи, заїхав на естакаду, Якоб вдарив хлопця ножем, а потім зіштовхнув з платформи під колеса. І лише в останню мить зрозумів, що цей довговолосий хіпі, ідеаліст, вічний студент, — то він сам...

Якоба відспівували в соборі святого Марка. На молебні зібралося лише кілька людей: продавець з рибної крамнички, якийсь молодий неохайний негр і білявка у чорному вуалику, яка не схотіла назвати своє ім'я.